

စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက် လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း

လူ့အခွင့်အရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ အနှစ်ချုပ်စာလွှာ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများ

အနှစ်ချုပ်စာလွှာသည် မြန်မာ့စီးပွားရေးကဏ္ဍတာဝန်ယူမှုရှိရေး အထောက်အကူပြုဌာန (MCRB) စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက်လေ့လာဆန်းစစ်ခြင်း သုတေသနအဖွဲ့များ အသုံးပြု ရန်အတွက် ပြုစုထားခြင်းဖြစ်သည်။ သို့ရာတွင် အထူးသဖြင့် စီးပွားရေးကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ လူ့အခွင့် အရေးချိုးဖောက်နိုင်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ နားလည်နိုင်စေရေးတွင်လည်း အသုံးပြုနိုင်မည် ဖြစ်ပါသည်။ MCRB ၏ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ၏ သက်ရောက်မှုများအား ကဏ္ဍအလိုက် လေ့လာ ဆန်းစစ်ခြင်း သုတေသနလုပ်ငန်းများနှင့်ပတ်သက်၍ MCRB အင်တာနက်စာမျက်နှာ www.mcrb.org.mm တွင် အသေးစိတ် ဝင်ရောက် ဖတ်ရှုနိုင်ပါသည်။

လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဆက်နွယ်သည့် အကြောင်းအရာအကျဉ်းချုပ်

လူတို့၏ အခြေခံအခွင့်အရေးများဖြစ်သည့် အစားအစာ၊ သင့်တင့်လျောက်ပတ်စွာ နေထိုင်နိုင်ခြင်း၊ အိုးအိမ်၊ ရေနှင့်သန့်ရှင်းရေး၊ ကျန်းမာရေးအပါအဝင် လူ့အခွင့်အရေးအများစုသည် အခြေခံပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ အထောက်အပံ့ဖြင့် အခြေခံလူ့အခွင့်အရေး လိုအပ်ချက်များကိုလည်း ဖြည့်ဆည်းပေးရာ ရောက်ပါသည်။

အယူအဆအမှားတစ်ခုမှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ခံစားခွင့်များသည် အစိုးရမှ အခမဲ့ ကျန်းမာရေး၊ ရေ၊ ပညာရေး၊ အစားအစာနှင့်အခြား ကုန်နှင့်ဝန်ဆောင်မှုများအားပေးရန်တာဝန်ရှိသည်ဟု ယူဆခြင်းဖြစ်သည်။

အစိုးရ၏တာဝန်မှာ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ (ဥပမာ - အိုးအိမ်၊ အစား အစာ၊ ရေနှင့်သန့်ရှင်းမှု၊ ကျန်းမာရေး သို့မဟုတ် ပညာရေးရရှိရန်လိုအပ်သော ကုန်ပစ္စည်းများ၊ ဝန်ဆောင်မှုများအား သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ဈေးနှုန်းများဖြင့် ရောင်းချပေးရန်ဖြစ်သည်။

ထိုသို့ဆောင်ရွက်ရာတွင် ရံဖန်ရံခါ၌ အများနည်းတူ လူ့အခွင့်အရေးများအား တန်းတူခံစားခွင့်ရနိုင်ချေနည်းသူများအား ငွေကြေးအထောက်အပံ့၊ သို့မဟုတ် အခမဲ့ ဝန်ဆောင်မှုများ၊ အထောက်အပံ့ကူညီများ (ဥပမာ- မိုးခေါင်ရေရှား ချိန်၌ အစိုးရမှ အစားအစာထောက်ပံ့ပေးခြင်း) စီစဉ်ပေးခြင်း ရှိတတ်ပါသည်။ ထို့အတူ မူလတန်းပညာရေးအားလည်း အစိုးရမှ အခမဲ့ပံ့ပိုးပေးရပါမည်။

လူ့အခွင့်အရေးမူဘောင် (Human Rights Framework)သည် ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း၊ ဈေးသတ်မှတ်ခြင်း၊ မူဝါဒများအား အစိုးရ၊ သို့မဟုတ် ပုဂ္ဂလိကမှသော်လည်းကောင်း၊ ပူးတွဲ၍သော်လည်းကောင်း ပြုလုပ်ရမည်ဟု စည်းကမ်းသတ်မှတ်ထားခြင်း မရှိပါ။ သို့သော် အစိုးရအနေဖြင့် ထိုဝန်ဆောင်မှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို လေးစားမှုရှိရန် စနစ်တကျ စည်းကမ်းချက်မှတ်ရန် လိုသည်။ ၁၉၈၀ ခုနှစ်များမှ စတင်၍ စက်မှုဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော နိုင်ငံများနှင့် ဖွံ့ဖြိုးဆဲနိုင်ငံများတွင် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ (ရေနှင့် သန့်ရှင်းရေး၊ ဆေးဝါး၊ ကျန်းမာရေးနှင့် ပညာရေး စသည်) တို့သည် ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများအဖြစ်သို့ ပိုမိုကူးပြောင်းလာသည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ တစ်ဆင့်ပေးဆောင်သော အထောက်အပံ့များအား ပုံစံအမျိုးမျိုးဖြင့် တွေ့ရသည်။ ထိုသို့ပြုလုပ်ရာတွင် အစိုးရနှင့် စာချုပ်ချုပ်၍ အထောက်အပံ့ပေးခြင်း တိုက်ရိုက်ပေးဆောင်ခြင်း၊ ကာလရှည် အထောက်အပံ့များ၊ ဝန်ဆောင်မှုစာချုပ်များအား စီမံခန့်ခွဲခြင်းစသည့် စနစ်တကျ စီစဉ်ပြုလုပ်ဆောင်ရွက်မှုများ ပါဝင်သည်။ ပုဂ္ဂလိက စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများမှ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများပေးရာတွင် စည်းမျဉ်း စနစ်တကျမဟုတ်သော နည်းလမ်းများ၊ ဥပမာ-ကုမ္ပဏီများမှ ၎င်းတို့လုပ်ငန်း စီမံကိန်းများရှိသောဒေသရှိ ၎င်းတို့၏ဝန်ထမ်းများနှင့် မိသားစုဝင်များ၊ ရပ်ရွာအတွက် ဒေသတွင်းဝန်ဆောင်မှုများ ပေးဆောင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

ကုမ္ပဏီများသည် ၎င်းတို့ လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက်နေသော ဒေသတွင်း အများပိုင်၊ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ (public services) အပေါ် သက်ရောက်မှုရှိလျှင် (ဥပမာ - အများသုံးရေ)၊ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုပေးသော လုပ်ငန်းများ (လုပ်ငန်းပိုင် ရေအရင်းအမြစ်မှသော်လည်းကောင်း)အပေါ် ဆိုးကျိုးသက်ရောက်မှုများ ဖြစ်ပေါ်စေပါက တာဝန်ယူမှု ရှိရမည်။

အများပြည်သူသုံး သဘာဝအရင်းအမြစ်များ ရှားပါးနေချိန်တွင် ကုမ္ပဏီများမှ ထိုအရင်းအမြစ်များအား အသုံးပြုခြင်းကြောင့် ဒေသခံများအတွက် လိုအပ်သော အရင်းအမြစ်လိုအပ်ချက်များ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ကုမ္ပဏီမှသော်လည်းကောင်း၊ ရပ်ရွာဒေသမှသော်လည်းကောင်း၊ လူတစ်ဦးတစ်ယောက် ပိုင်ဆိုင်သော အရင်းအမြစ်များ သို့မဟုတ် အစားအစာ ရှာဖွေစုဆောင်းခြင်း၊ လယ်ယာစိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ခြင်းတို့အတွက်လိုအပ်သော အခြေခံလိုအပ်ချက်များအား လိုအပ်သည်ထက် ပိုမိုအသုံးပြုခြင်းမျိုး ရှိနိုင်သည်။

ဥပမာ- ကုမ္ပဏီမှ အနီးဝန်းကျင်းရှိ အိမ်နှင့် ခြံမြေ ငါးလုံးမှ အသုံးပြုသော ရေအရင်းအမြစ်အား ခမ်းခြောက်စေ ခဲ့သည်ဆိုပါစို့ (ဥပမာ-မြစ်)၊ ၎င်းဖြစ်စဉ်ကြောင့် ထိုအိမ်များနှင့် မြေယာများအတွက် အသုံးချရန်လိုအပ်သော (ရေ) အသုံးပြုပိုင်ခွင့်အား ဟန့်တားနှောင့်ယှက်ရာ ရောက်ပါသည်။ ထိုနည်းတူစွာ ကုမ္ပဏီများမှ ဒေသတွင်း သဘာဝအရင်း အမြစ်များအား လိုအပ်သည်ထက် ပိုမိုသုံးမိသောကြောင့် ဒေသခံများ၏ စားဝတ်နေရေးအတွက် လုပ်ကိုင်ဆောင်ရွက် သောလုပ်ငန်းများ - သားကောင်လိုက်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် လယ်ယာမြေလုပ်ကိုင်ခြင်းတို့ကို ဒုက္ခရောက်စေနိုင်ပါသည်။

တစ်ခါတစ်ရံတွင် ကုမ္ပဏီများမှဒေသနှင့်ဆက်ဆံရေး ပိုမိုကောင်းမွန်စေရန် ဒေသတွင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းများ (လူမှုရေးလိုင်စင်ဟုလည်းခေါ်သည်) ပြုလုပ်ခြင်း၊ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးအမြင်အရ အကျိုးကျေးဇူး ရှိနိုင် ခြင်း၊ သို့မဟုတ် ထိုအကြောင်းရင်းနှစ်ခုစလုံးကြောင့် ဒေသတွင်းဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး စီမံကိန်းများအား မိမိတို့ကိုယ်တိုင် အစပြု လုပ်ဆောင်ခြင်းများလည်း ရှိသည်။

ဥပမာ - ကုမ္ပဏီများမှ ဒေသတွင်း စီးပွားရေးလုပ်ငန်းငယ်များ ဟိုတယ်၊ စားသောက်ဆိုင်၊ စတိုးဆိုင်နှင့် အခြားသော စီးပွားရေးလုပ်ငန်းငယ်တို့အား ပံ့ပိုးကူညီခြင်းဖြင့် အလုပ်ရှာဖွေနေသော လူအများစုအား ဝင်ငွေရရှိစေရန် တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ ကူညီခြင်းကြောင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု လိုအပ်သူများအား တစ်ဖက်တစ်လမ်းမှ လျော့ကျလာစေ သည်။ ထို့အတူ အချို့သောကုမ္ပဏီများသည် ဝန်ထမ်းများ၏သားသမီးများတွက် တစ်ခါတစ်ရံတွင် ရပ်ရွာဒေသ ပညာရေးထောက်ပံ့မှုများ ထောက်ပံ့ကူညီခြင်းများ ရှိပါသည်။ ကုမ္ပဏီများမှ ကူညီမှုများသည် လူ့အခွင့်အရေးပါ အကြောင်းအရာများနှင့် ထပ်ထူထပ်မျှဖြစ်သောအခါ (ဥပမာ- ပညာရေး၊ ကျန်းမာရေး၊ ရေ) ၎င်းတို့အနေဖြင့် လူ့အခွင့် အရေးကိုလေးစားသော ဝန်ဆောင်မှုများ ဖြစ်ရန်လိုသည်။ (အောက်ဖော်ပြပါ အချက်အလက်များကို ကြည့်ပါ။)

နိုင်ငံအစိုးရ၊ ရပ်ရွာဒေသအုပ်ချုပ်ရေးအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ တာဝန်ဖြစ်သော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်းအား ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရန် ခက်ခဲသောအခါ၊ သို့မဟုတ် မဖြည့်ဆည်းပေးလိုသောအခါ ထိုဝန်ဆောင်မှုပေးရန်၊ မပေးရန် ဆုံးဖြတ်ချက်ချဖို့ရာ ခက်ခဲပါသည်။

ကုမ္ပဏီမှ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများအား အစိုးရ၏ကိုယ်စား ဝန်ဆောင်မှုပေးသောအခါ အစိုးရအနေဖြင့် ထို ကုမ္ပဏီများအား ကူညီထောက်ပံ့မှုများ ပေးဆောင်ရတတ်သည်။

များသောအားဖြင့် ထိုသို့လုပ်ဆောင်ခြင်းထက် ပို၍ကောင်းမွန်သောနည်းလမ်းမှာ ကုမ္ပဏီမှ အစိုးရနှင့်ပူးပေါင်း ၍သော်လည်းကောင်း၊ ပံ့ပိုး၍သော်လည်းကောင်း၊ ကူညီ၍သော်လည်းကောင်း အစိုးရအား စွမ်းရည်တိုးတက်စေသော သင်တန်းများပြုလုပ်ပေးခြင်းဖြင့် အစိုးရအား ၎င်းတို့တာဝန်ယူထားသော ပြည်သူလူထု၏ အကျိုးစီးပွား ကာကွယ် စောင့်ရှောက်ခြင်းကို ပိုမိုထိရောက်စွာ လုပ်ဆောင်နိုင်မည်။ ထို့အတူ ဒေသတွင်း ပြည်သူလူထုအားလည်း အစိုးရထံမှ ရပိုင်ခွင့်တို့ကို တောင်းဆိုတတ်စေရန် ကုမ္ပဏီများမှ သင်ကြားပေးခြင်းကိုလည်း လုပ်ဆောင်သင့်သည်။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာကိစ္စရပ်မျိုးစုံ ပါဝင်ပတ်သက်မှုရှိပါသည်

လူသားတို့ အသက်ရှင်နေထိုင်နိုင်ရန် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အချက်များ (ကျန်းမာရေး၊ ပညာရေး၊ ရေနှင့် သန့်ရှင်းမှု အပါအဝင်) သည် အလွဲသုံးစားပြုလုပ်ခံရခြင်း၊ ထိုဝန်ဆောင်မှု၊ အရင်းအမြစ်တို့ အားမရှိခြင်းအစရှိသည့် အခက်အခဲ၊ ပြဿနာတို့ ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ဝန်ဆောင်မှုများသည် ချမှတ်ထားသော စံနှုန်းသတ်မှတ်ချက်များနှင့် ကိုက်ညီရန်လိုသည်။

ရရှိနိုင်မှု (Availability) - ဝန်ဆောင်မှုများကို လုံလောက်စွာပေးရမည်။

လွယ်ကူစွာရရှိနိုင်မှု (Accessibility) - ခွဲခြားဆက်ဆံ၍ ဝန်ဆောင်မှုပေးခြင်း မရှိသင့်ပါ။ လက်တွေ့ ခံစားခွင့်ရှိသော ဝန်ဆောင်မှုမျိုးဖြစ်သင့်ပြီး လက်ခံနိုင်သော ဈေးနှုန်းမျိုးနှင့် ၎င်းဝန်ဆောင်မှုအကြောင်း လုံလောက်သော သတင်း အချက်အလက်လည်း ရှိရပါမည်။

လက်ခံနိုင်ခြင်း (Acceptability) - ယဉ်ကျေးမှု၊ ယောက်ျား-မိန်းမ ဖြစ်တည်မှု၊ အသက်ရှင်သန် လည်ပတ်ရေးအတွက် လိုအပ်ချက်များကို လေးစားရမည်။

အရည်အသွေး (Quality) - သိပ္ပံနည်းကျ၊ ဆေးပညာအရ သင့်လျော်သော ကောင်းမွန်သည့် အရည်အသွေးမျိုး ရှိရပါမည်။

အစိုးရမှ ကုမ္ပဏီများအား အသိမပေးဘဲ ဒေသခံရပ်ရွာလူထုအား ထိုကုမ္ပဏီများထံမှ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ ရရှိရန် တိုက်တွန်းနှိုးဆော်ပါက အစိုးရအနေဖြင့် ပြည်သူလူထုအပေါ် ကာကွယ်စောင့်ရှောက်ရမည့် ၎င်းတို့၏ လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တာဝန်များအား ကုမ္ပဏီများဆီသို့ တွန်းပို့ရာရောက်သည်။

ကုမ္ပဏီများမှလည်း ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများအား ပေးဆောင်သောအခါ ပွင့်လင်းမြင်သာမှုရှိပြီး ဒီမိုကရေစီ နည်းအရ ဆုံးဖြတ်ချက်ချပြီး ထိခိုက်လွယ်သော (vulnerable) ၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းမှ ဘေးဖယ်ခံထားရသောသူများ လည်း ထိုခံစားခွင့်ရရှိရန် စီစဉ်ပေးရန်အရေးကြီးပါသည်။ ထို့အတူ ဝန်ဆောင်မှုများသည် သင့်တင့်လျောက်ပတ်သော ဈေးနှုန်းမျိုးဖြစ်ရန်၊ အရည်အသွေးရှိသော ဝန်ဆောင်မှုမျိုးဖြစ်ရန်၊ ဝန်ဆောင်မှုကို အသုံးပြုနေသူမှ ငွေကြေးမတတ်နိုင်သောအခါ ဝန်ဆောင်မှုများ ပြတ်တောက်ခြင်းမရှိရန် (ဥပမာ - ရေရရှိမှု) လိုအပ်ပါသည်။

ဤကိစ္စရပ်များအား အစိုးရနှင့် ကုမ္ပဏီများအကြား ပုဂ္ဂလိကဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများ၏ လုပ်ငန်းတာဝန်များ၊ နှစ်ဖက်အကြား စာချုပ်ချုပ်ဆိုခြင်းနှင့် လုပ်ငန်းများလက်တွေ့ အကောင်အထည် ဖော်ဆောင်ရွက်ခြင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များတွင် ရှင်းလင်းသေချာမှု ရှိစေရန် ဆွေးနွေးသင့်ပါသည်။

များသောအားဖြင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများအား အားကိုးအမှီပြု နေထိုင်သူများမှာ ၎င်းတို့၏ ဆင်းရဲခြင်း၊ အခြေခံလိုအပ်ချက်များ လုံလောက်မှု မရှိခြင်းတို့ကြောင့် ပိုမို ဒုက္ခခံစားရသူများဖြစ်ကြသည်။ ထိုသူများတွင် ထိခိုက်လွယ်သူများ၊ လူ့အသိုင်းအဝိုင်းမှ ဘေးဖယ်ခံထားရသောသူများ (သီးခြား လူ့အခွင့်အရေး အနှစ်ချုပ်စာလွှာတွင် ကြည့်ရန်) ၊ ဆင်းရဲသူများ၊ မသန်စွမ်းသူများ၊ အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးသူငယ်များလည်း ပါဝင်သည်။

လုပ်ပိုင်ခွင့်မဲ့သူများ - ဥပမာ - အမျိုးသမီး၊ ဇာတိနိမ့်သော မျိုးနွယ်စုများ၊ တရားမဝင်နေထိုင်သူများ၊ နိုင်ငံခြားမှ လာရောက် အခြေစိုက်သူများအား အဓိကကရုစိုက်ပေးရပါမည်။

အစိုးရနှင့် ဒေသခေါင်းဆောင်များမှ မြေယာအသုံးပြုခြင်း၊ သဘာဝအရင်းအမြစ်များ သုံးစွဲခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ကုမ္ပဏီများနှင့် ညှိနှိုင်းမှုပြုသောအခါ အထက်ဖော်ပြခဲ့သူများ၏ကိုယ်စား ၎င်းတို့၏ သဘာဝအရင်းအမြစ်များအပေါ် မှီခိုနေထိုင်မှုကို ၎င်းတို့ကိုယ်စား ကုမ္ပဏီများနှင့် ဆွေးနွေးမှုများခြင်းများ ပြုလုပ်ချင်မှ ပြုလုပ်မည်ဖြစ်သည်။

ယခုဖော်ပြပါအချက်များသည် ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် အဘယ့်ကြောင့် သက်ဆိုင်ပါသနည်း။

ကုမ္ပဏီများမှ အစိုးရနှင့်ရပ်ရွာဒေသ စွမ်းရည်တိုးတက်ရေးအတွက် ကူညီပေးသော အစီအစဉ်များတွင် ၎င်းတို့အနေဖြင့် အစိုးရ၊ ကုမ္ပဏီများ၊ ရပ်ရွာလူထု၏ တာဝန်ဝတ္တရားအသီးသီးကို ရှင်းလင်းမှုရှိရန်နှင့် ဖြစ်နိုင်ပါက စာနှင့်တကွ သေသေချာချာဖြစ်ရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဤအရေးကိစ္စသည် ရပ်ရွာဒေသအဆင့်၊ ပြည်နယ်တိုင်းအဆင့်၊ သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်အဆင့် အစိုးရမှ အစီအစဉ်ချမှတ်ထားသော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုလုပ်ငန်းများနှင့် ကိုက်ညီသင့်ပါသည်။ ဥပမာ - ကျောင်းများအား ကူညီထောက်ပံ့ပေးမည်ဆိုပါက ပညာရေးဝန်ကြီးဌာနနှင့် အရင်ဆွေးနွေးသင့်သည်။ ရေရှည်အောင်မြင်သော လုပ်ငန်းစီမံချက်ဖြစ်ရန် ကုမ္ပဏီအနေဖြင့် လုပ်ငန်းစတင်လုပ်ကိုင်ချိန်မှ စတင်၍ လုပ်ငန်းပြီးဆုံးသည်အထိ လုပ်ငန်းပြီးဆုံးလျှင် မည်သို့ ဆုတ်ခွာမည် (Exit strategy)ကို ရေရှည်အတွက် ကြိုတင်စဉ်းစား စီစဉ်ထားသင့်ပါသည်။ အရေးကြီးသောအချက်မှာ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများနှင့်ပတ်သက်၍ ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် အကျိုးသက်ရောက်မှု များအား အဓိက ခံစားရဖွယ်ရှိသော အစုအဖွဲ့များနှင့် တွေ့ဆုံ ဆွေးနွေးသင့်သည်။ ကုမ္ပဏီ၏ဆုံးဖြတ်ချက် တစ်ခုတည်း ကိုသာ အဓိကထား၍ မလုပ်ဆောင်သင့်ပါ။

ပုဂ္ဂလိကသို့ လွှဲပြောင်းပေးလိုက်သော ဝန်ဆောင်မှုပေးသော လုပ်ငန်းများအနေနှင့်လည်း လုပ်ငန်းနှင့် ဆက် စပ်သော လူအခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များကို လေးစားလိုက်နာသင့်သည် (ဥပမာ - အထက်တွင် ဖော်ပြခဲ့ပြီးသော အကြောင်းအရာများ)။ ၎င်းတို့မှ ဖြစ်လာနိုင်ဖွယ်ရှိသော သက်ရောက်မှုများ၊ ဖြစ်ပေါ်လာသော သက်ရောက်မှုများအား သေချာစွာ ဆန်းစစ်သင့်ပြီး ပြဿနာများဖြစ်ပေါ်လာပါက ထိရောက်သော တိုင်တန်းနိုင်မှုစနစ် ပြုလုပ်ပေးရန် လိုအပ်သည်။ (သီးခြား လူအခွင့်အရေး အနှစ်ချုပ်စာလွှာတွင် ကြည့်ရန်) ထိုနည်းတူ ရပ်ရွာနှင့်ပုံမှန်တွေ့ဆုံ၍ သက်ရောက်မှုများ (impacts) အကြောင်း ဆွေးနွေးမှုများ ပြုလုပ်သင့်သည်။

အထက်တွင်ဖော်ပြသော စိန်ခေါ်မှု၊ တာဝန်ဝတ္တရားများသည် ရေနံနှင့်သဘာဝဓာတ်ငွေ့လုပ်ငန်းနှင့်လည်း သက်ဆိုင်မှုရှိသည်။ မြန်မာ့ခရီးသွားလုပ်ငန်းသည်လည်း အခြေခံဝန်ဆောင်မှုများပေါ်တွင် သက်ရောက်မှု များရှိလိမ့်မည်။ အထူးသဖြင့် ထင်ရှားသော ယဉ်ကျေးမှုအမွေအနှစ် နေရာများသည် နိုင်ငံ၏ ဝေးလံသီခေါင်သော နေရာများတွင် တည်ရှိနေတတ်ပြီး လျှပ်စစ်မီးနှင့် အခြေခံလိုအပ်ချက်များ (သီးခြားလူအခွင့်အရေး အနှစ်ချုပ်စာလွှာတွင် ကြည့်ရန်) ရရှိခွင့် နည်းပါးသော နေရာများလည်း ဖြစ်နေတတ်သည်။

အောက်ဖော်ပြပါအကြောင်းများကြောင့် ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများ၊ ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများအကြောင်း မေးသင့်သည်။

- အခြားမည်သူက ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများ ပေးနေပါသလဲ။
- ရပ်ရွာမှ မည်ကဲ့သို့သောဝန်ဆောင်မှုမျိုးကို မျှော်လင့်ပါသလဲ။ လက်တွေ့တွင် မည်သည့်ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးပါသလဲ။ မည်သည့်ဝန်ဆောင်မှုများလိုအပ်နေပါသလဲ။

ဤတွေ့ရှိချက်များပေါ်မူတည်၍ ကုမ္ပဏီများမှ ဆက်လက်ပေးဆောင်သင့်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို တောင်းဆိုနိုင်မည်ဖြစ်သည်။

- ကုမ္ပဏီလုပ်ငန်း (operation)မှ မည်ကဲ့သို့သော သက်ရောက်မှုမျိုး၊ သို့မဟုတ် ရပ်ရွာအတွက် လိုအပ်သော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများအား အသုံးပြုခြင်း ရှိ၊ မရှိ မေးရန်။
- ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများသည် ရပ်ရွာနေလူထုမှ လိုအပ်ချက်များသော ပမာဏနှင့်ကိုက်ညီမှု ရှိ၊ မရှိ။
- ရပ်ရွာနေလူထုမှ ကုမ္ပဏီ၊ အစိုးရတို့မှပေးသော ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများ၏ အရည်အသွေး၊ သို့မဟုတ် ဝန်ဆောင်မှုများအား ရနိုင်၊ မရနိုင်ဟူသော အကြောင်းအရာများနှင့် ဆက်စပ်၍ မကျေနပ်ပါက၊ အသိပေးတိုင်ကြားလိုက် တိုင်ကြားနိုင်သောနည်းလမ်း ရှိ၊ မရှိ။
- ရပ်ရွာလူထုမှ ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှုများနှင့် ရပ်ရွာဝန်ဆောင်မှုများ (services) အား စောင့်ကြည့်ခြင်း (monitor) အတွက် ပါဝင်မှု ရှိ၊ မရှိ။
- အချို့သော လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ ဝန်ဆောင်မှုများအား ခံစားခွင့် မရခြင်းများ ရှိ၊ မရှိ။

လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ ကိုးကားချက်များ

- **အစားအစာ၊ အိုးအိမ်၊ ရေတို့ အပါအဝင် လုံလောက်သော လူမှုအဆင့်အတန်းခံစားခွင့်**
[ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ် (၂၅)၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအခွင့်အလမ်းများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်စာချုပ် အပိုဒ် (၁၁)]
- **ပညာသင်ကြားပိုင်ခွင့်**
[ကမ္ဘာ့ကုလသမဂ္ဂအဖွဲ့၏ လူ့အခွင့်အရေး ကြေညာစာတမ်း အပိုဒ်(၂၆)၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အလမ်းများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်စာချုပ် အပိုဒ် (၁၀)]
- **ကျန်းမာရေး အခွင့်အလမ်းများ**
[စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှု အခွင့်အလမ်းများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာ သဘောတူညီချက်စာချုပ် အပိုဒ် (၁၂)]

This factsheet on Public and Community Services has been produced by MCRB. An English version is available from www.mcrb.org.mm.